

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ioviani Pontani. De Aspiratione Libri duo. Charon
Dialogus. Antonivs Dialogus. Activs Dialogus. Aegidivs
Dialogus. Asinvs Dialogus. De Sermone Libri Sex. Belli,
Qvod Ferdinandvs Senior ...**

Pontano, Giovanni Giovano

Venetiis, 1519

Neq[ue] aduersum miseros, neq[ue] potentes uiros utendum esse ridiculis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12960

in modū iactata fuerint, risum ēt ipsa pariturae sunt, ut cū Frāscus Pucius, uir in studijs his nostris eminēs deridere uellet hominem seditiosum, ingenioq; minime q̄eto, q̄ in corona quadam constiterat, Ecce inquit, Concordia paruae res crescunt. Cum etiā idem hic deridiculiū facere uellet, bona qui patria obligariisset, iniecit sententiam hāc, Parsonia rei familiaris, eae demum diuitiae magnae sunt, Cumq; suis ex auditoribus somniculosum aliquem notare uellet, rorem antelucanum uocabat. Itaq; hominum industria & ars, de qua hic noster est sermo, etiam quae grauias fuerint ad ridicula saepe transfert, ut negare qui uoluerit, arti suam esse locum comparandis ridiculis, dictisq; funditandis, nulla ratione id possit, quando grauias etiam, ac sententiosa dicta, ubi arte usus quis fuerit, ac tum temporum, tum personarum delectu adhibito, ad iocum traduci soleant ac risum, & per sepe quae ipsa per se ridicula non sunt, belle tamen agitata rideantur. Itaq; et quod dictorum, ridiculorumq; ac facetiarum regiones sine amplissima, quodq; in ijs ars quoq; uel multum etiam ualeat, abunde a nobis ostensum uidetur, & exemplis etiam comprobatum.

Neq; aduersum miseros, neq; potentes uiros
utendum esse ridiculis.

Hinc ad alias quoq; obseruationes transeamus quae plurimum conuenire uideantur ad facetudinem, hoc est ad eam quam in iocis quærimus mediocritatem, quodq; in delectu fere mediocritas ipsa collocata sit, cuiusmodi uero id & quale sit, ostendendum relinquatur. Cum praesertim Cicero de Oratore agens, Oratorisq; muneribus dicat, nec insignem improbitatem, nec rursus miseriam rideri, statuatq; in iocando moderationem retinendam esse, & Vmber quoq; noster dicat, faciale esse miserum irridere. Quocirca & miseri parcendum est, in quibus locus esse misericordiae debeat, ni fortasse superbia maledicentia, incontinentia praecipites eant, & a potentibus etiam uiris, & quibus publica res in manu est, continendum. Est enim periculosum perq; temerarium, lacessere eum, qui gladium strictum habeat, possitq; proscribere. Ad haec et scurrile habeatur ac sit, lacessere eum qui ab omnibus ametur, & maximis atq; infimis aequae carus sit, atque acceptus. Quae enim mediocritas esse potest, ubi prudentia munus minime retineat suum? Quid rursus imprudentius, quam eorum in se iram prouocare, in quorum nutu posita sit hominis uita? quantum ut a derisu, quod ait Quintilianus, haud procul abest risus, sic

ab ira potentis haud longe abest sanguinolentia, ac uis. Qua è re effiatur, ut quemadmodum Oratoria urbanitas parum frequens esse debet, munusq; in causis, earumq; actionibus frequentata, sic et facietiarum usus rarus, ac maxime temperatus, nec quotiescunq; locus patuerit ad iocandum, poteritq; ut Cicero inquit, dictum aliquod dici, dicere id necesse ducamus. Vt enim in re omni modus retinendus est, si probari actiones nostras uolumus, sic etiam in iocando. Vtq; etiam serijs, quæ ad usum spectant, quædam tamen regula, norma q; à ratione constituta est, sic iocosa quæ ad iucunditatem, freno etiam quodam sunt tanquam præsepibus alliganda. Si enim iocosa probantur relaxationis gratia, non eo probari debent, quo alteri ob sint, ac molestiam afferant, quod nec uiri boni, nec ciuis probi officium est, cum facetum hominem, & bonum eundem uirum, & ciuem item probum esse dicamus. Nec enim ad maledicentiam descendendum ullo modo est aut sponte, aut ex prouocatione, nisi cum honestas ratioq; id permiserit. Quo circa dicatitas neutiq; tam amica est facetudini, tamq; coniuncta, quàm est comitas, cum dicta pleraq; salsa sint, ac suo nomine sic appellentur, ridiculaq; ipsa haudquaquam semper grata, comitas uero à temperamento uix recedat. Itaq; facetum hominem aspersum comitate plurima esse oportet, quod facetudinis ipsius condimentum est.

Quæ seruanda sint faceto.

Ipsarum autem facietiarum duo cum sint genera, re q; alterum tractetur, ac nonnunquam tanquam fabella narratur aliqua, alterum dicto, in utroq; modus retinendus est faceto, idq; diligenter uidendum, ne dū alterū auet, in insulsiatē incidat, pariatq; ipse audiētibus derisum. Non ab re autem putat Cicero mendaculis aspergi oportere præsertim fabellas, quod Oratori conducant, cuius finis est iudicem ad beneuolentiam suam trahere. Facetum quoq; nequaquam dedecuerit eiusmodi aspersio, tametsi mendacia fugienda sunt, quippe cum ornatus hic quasi quidam adhibeatur, non fraudis gratia, sed delectationis & honestæ, & naturalis.

Dictorum salforum duplex esse genus.

Sed mihi uidetur quod salsum est, dupliciter partiendum, & in quod mo-